

світорозумінні, соціальній діяльності, пізнанні, персональному життєвому світі інформаційних поколінь дадуть фрактальні критерії алгоритмічної естетики у виразі художньої істини мистецтвом недалекого майбутнього.

ЩАСТЯ ЯК СТАН СВІДОМОСТІ

Олександр Володимирович Тимофєєв
Україна

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і педагогіки
НТУ «Дніпровська політехніка»*

Значимість того, що люди розуміють під словом «щастя» важко поставити під сумнів. Прагнення до щастя закладено в кожній людині і становить невід'ємну частину людської природи. Щастя – одна з основних людських цінностей. Однак сам феномен щастя вислизає від чітких визначень та категоризацій. В нашому повідомленні ми спробуємо розглянути проблему щастя в контексті стану свідомості.

Вже в античній філософії виникли основні підходи в розумінні щастя, що отримали розвиток в наступні епохи, – гедонізм, стоїцизм і евдемонізм.

Гедоністична позиція, сформульована Арістіппом (шлях до щастя – отримання задоволення і уникнення болю), стала об'єктом критики всіх наступних теорій щастя, які наголошували на тому, що задоволення – це пастка: вставши на шлях задоволення, людина перетворюється на раба задоволень. Цікавим доповненням гедоністичної позиції є вислів Епікура: «Для отримання більшої насолоди необхідно себе обмежувати». Це твердження можна вважати в якості переходу до стоїцизму.

Стоїки (Епіктет, Сенека, Марк Аврелій) розглядали в якості основного чинника щастя внутрішній стан людини. Вони провели різку грань між внутрішнім світом людини і зовнішніми обставинами його життя: ніщо зовнішнє не може вплинути на душевне благополуччя людини. Щастя людини в тому, щоб жити згідно з Логосом, космічним законом.

Евдемонізм (Сократ, Платон, Арістотель) пов'язував щастя з володінням чеснотою. Арістотель визначав щастя як досконалу діяльність, що володіє самостійною цінністю і доставляє людині задоволення. Такою досконалою діяльністю є доброчесна поведінка, оскільки вона приносить людині задоволення собою. Етимологічно давньогрецьке слово «*Eudaimonia*» (= справжнє щастя) складалося з двох частин – *eu* (добро) і *daimon* (божество), тобто дослівно означало, що доброчесна людина знаходиться під заступництвом богів.

В сучасній філософській літературі існують два напрямки, кожен з яких відповідає окремому змісту цього поняття. В одних текстах слово «щастя» вживається як оціночне поняття, приблизно синонімічне благополуччю («well-being») або процвітання. В інших роботах це слово вживається як суто описове психологічне поняття, подібно термінам «депресія» або «спокій»⁶⁵.

В грубому наближенні ці два сенси можуть бути поєднані у розумінні щастя як стану свідомості. В результаті такого підходу щастя можна ототожнити з грецькою *eudaimonia* – позитивною установкою індивіда щодо власного життя. Так ми уникаємо пастки гедонізму – ми прагнемо не окремих задовольень, а задоволення від життя в цілому. На цьому шляху важливим є поєднання стоїчної мудрості щодо прийняття зовнішніх обставин з Арістотелевським розумінням щастя як звички до доброчесності. Якщо ми намагаємося культивувати в собі доброчесні якості, то врешті-решт їх застосування в нашому житті – у спілкуванні з іншими та зовнішнім світом – переростає у звичку, яку можна визначити як форму життя. Саме в усвідомленні такої усталеної власної форми життя я можу вважати себе щасливим (щастя як психічний, емоційний стан).

Таким чином, розуміючи щастя як стан свідомості, слід погодитися з визначенням Арістотеля: «щастя – діяльність душі в повноті чесноти»⁶⁶. Дійсно, щастя – всередині нас. Але його спрямування – благополуччя інших. Й усвідомленню цього може сприяти звичка до доброчесності. В цьому контексті наші висновки збігаються зі словами О.П. Блаватської: «Якщо вчинки людини

⁶⁵ Дэн Хэйброн. Счастье. URL: <http://www.philosophy.ru/ru/happiness/>

⁶⁶ Арістотель. Нікомахова етика / Переклав з давньогрецької Віктор Ставнюк. - К.: «Аквілон-Плюс», 2002. С. 49.

приносять іншим живим істотам достаток і щастя, вони відгукнуться таким же достатком і щастям і в ній самій»⁶⁷.

ОЛЕНА БЛАВАТСЬКА ТА СУЧАСНЕ СВІТОРОЗУМІННЯ – ЕВОЛЮЦІЙНІ РАКУРСИ ПИТАННЯ СВІДОМОСТІ В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ

*Родіна Юлія Дмитрівна
Україна*

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри філософії і педагогіки
НТУ «Дніпровська політехніка»*

Категорія свідомості у сучасному природознавстві є однією з найскладніших. Визначення науковцями свідомості у одному напрямку і вимірі⁶⁸ не могло висвітлити та пояснити феномен свідомості. Різні методологічні стратегії дозволяли досліджувати суб'єктивну природу свідомості у розумінні її категоріальності, що не давало у повній мірі розглянути свідомість у її надскладній багаторівневій природі.

Класична психологія, що вважає свідомість тільки високоорганізованою матерією мозку, не дає відповіді як на філософські проблеми буття людини, так і не відповідає сучасним дослідженням про людину і Світ⁶⁹.

Виклики часу повертають дослідників на підґрунтя синтезу розглядання усіх основних понять та потребують комплексного міждисциплінарного підходу.

Актуальними у розгляданні людини знову постають суб'єктивність (в усіх дисциплінах, що вивчають людину

⁶⁷ Е.П. Блаватская. Карма, или Закон причин и последствий // Е.П. Блаватская, Н.К. Рерих. Шамбала. Прошлое или будущее мира? - М.: Алгоритм, 2018. – 239 с. URL: <https://mybook.ru/author/elena-blavatskaya/shambala-proshloe-ili-budushee-mira/read/>

⁶⁸ Клочко В.Е. Проблема сознания в психологии: постнеклассический ракурс // *Вестник Московского университета*. Серия 14 “Психология”. 2013 № 4. С. 20–35.

⁶⁹ Гусельцева М.С. Культурно-аналитический подход к изучению эволюции психологического знания: дисс. ... докт. психол. наук / М. С. Гусельцева. М., 2015. 459 с. Умрихин В.В., Ромашук А.Н. На переломе методологических платформ: от классической психологии к психологии XX века современная психология: методология, парадигмы, теории. Ананьевские чтения 2009. Т. 1 2009. С. 109–114.